

РЕЦЕНЗИИ

УДК 351.74(031)

Тимощук О. В.

НОВА ЕНЦИКЛОПЕДИЧНА ПРАЦЯ У ГАЛУЗІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІЦЕЇСТИКИ

Другий том „Міжнародної поліцейської енциклопедії”, який має назву „Права людини у контексті поліцейської діяльності”, виданий у рамках Державної програми „Правове забезпечення розбудови держави”, вражає широтою постановки задач: в цій роботі розглядаються нові підходи щодо розуміння прав і свобод людини, їх глобального зв'язку з розвитком у сфері міжнародного та європейського співробітництва; досліджуються проблематика поліцейської діяльності у контексті захисту прав і свобод людини та громадянина, єдині європейські напрями та принципи у галузі функціонування та відповідальності поліції для забезпечення безпеки та дотримання прав людини; висвітлюються міжнародні системи захисту прав людини, зокрема – європейських механізмів, ролі поліції у захисті прав людини, демократії та законності тощо.

Кожен з цих аспектів представлений у декількох вимірах, що дозволяють коректно використати компаративний підхід, покладений у підґрунтя цього видання. Імпонує наукова толерантність та культура авторів у викладенні наукового матеріалу, термінів та концептуальних напрацювань.

Виходячи з об'єктивних реалій нашого сьогодення, що потребують якісно нових підходів у діяльності правоохоронних органів, представлений енциклопедичний матеріал містить поняття, які розкривають забезпечення прав і свобод людини у процесі конкретної поліцейської діяльності -оперативно-розшукової, слідчої, адміністративної та іншої. Зазначене, на наш погляд, робить унікальним це видання. Адже аксіологічне значення сьогодення України полягає в тому, що наша держава своїм першочерговим завданням визнає забезпечення та охорону прав і свобод людини. Априорі сутність держави розкривається через її політику в галузі прав людини. Але реалізація прав залежить не тільки від держави, а й від рівня загальноправової культури суспільства і особистості. Формування останнього базується на принципово нових науково-теоретичних засадах, спрямованими насамперед на обґрунтування пріоритету особи в шкалі гуманітарних цінностей, обумовленості невід'ємного обов'язку держави із захисту людини й забезпечення її прав. Просвіта в галузі прав людини для кожного члена соціуму - шлях до суспільства гармонії та злагоди, тому що права людини - це одна з атрибутивних властивостей особистості.

Для реального відтворення прав і свобод людини не достатньо тільки їх проголошення та закріплення правом. Права вимагають забезпечення та захисту. Саме ці потреби й обумовили безпосередній зв'язок прав людини з усіма аспектами правоохоронної діяльності. Охорона і дотримання прав людини – важлива частина

роботи правоохоронних органів, оскільки вони при виконанні своїх повноважень не тільки зобов'язані поважати права людини, але й покликані активно захищати їх.

У реформах, які сьогодні відбуваються в органах внутрішніх справ, особливу увагу приділяють правам і свободам людини. Це обумовлено, принаймні, трьома факторами. По-перше, це рекомендації Ради Європи урядам країн-членів керуватися в своєму внутрішньому законодавстві та практиці, а також в кодексі поведінки для поліції, принципами, що викладені в Європейському кодексі поліцейської етики, з метою забезпечення поступового введення їх в практику та більш широкого їх розповсюдження. По-друге, принципи, на яких ґрунтуються права людини – повага до людської гідності, універсальність, невід'ємність і рівність, постають найважливішими гуманістичними передумовами, що формують основу для відносин між державою і народом, тим, хто відтворює владні повноваження і тим, від імені кого це робиться. По-третє, довіра населення до правоохоронних органів безпосередньо пов'язана з позицією та поведінкою правоохоронних органів до населення й особливо до дотримання ними людської гідності та основних прав і свобод в тому вигляді, в якому вони закріплені у Конституції України, міжнародних актах з прав людини.

Разом з цим, важливим є і той факт, що права людини мають безпосередній позитивний вплив на діяльність правоохоронних органів, оскільки захист прав людини є функцією ОВС, а вимога поваги до прав людини впливає на засоби, якими вони виконують всі свої функції. Визнаючи забезпеченість прав і свобод людини й громадянина реальним показником глибини демократичних процесів, що відбуваються в державі, обумовили нові вимоги до діяльності правоохоронних органів, до формування у співробітників професійних та моральних якостей. Адже ефективність виконання покладених на них завдань залежить не лише від їх правової, спеціальної професійної підготовки, але й від рівня морально-етичної культури. Йдеться про утвердження нової філософії правоохоронної діяльності, що ґрунтується на засадах поваги до людської індивідуальності, дотриманні та непорушенні прав і свобод людини.

Однак, цінність енциклопедії не є вичерпною зазначеними обставинами. На відміну від інших подібних видань, у рецензованій роботі не просто розглядаються функції поліції у контексті захисту прав людини, а й визначаються кола проблем та питань середовища дотримання деонтологічних поліцейських принципів. Прикладом можуть слугувати визначення кола проблем, пов'язаних із регламентацією норм поліцейської етики на міжнародному рівні, правовим нігілізмом, як наслідком порушення прав і свобод людини, нагальними потребами у підвищенні правової підготовки працівників правоохоронних органів на основі сконцентрованого міжнародного досвіду. Зміст роботи та розуміння складних теоретичних проблем добре сприймається завдяки логічно структурованому матеріалу, його систематизації, що слугує найбільш глибокому та зрозумілому сприйняттю загальної думки та конкретних позицій.

Орієнтуючись на філософські моделі прав і свобод людини, що створені в рамках світової правової науки, не тільки переглянута діяльність органів внутрішніх справ крізь призму такого поняття, а й проаналізована одна з моделей поліцейської служби

„Служіння громадськості”, що, з одного боку, є одним з пропонованих шляхів подолання недоліків наявних раніше моделей щодо відповідальності поліції за безпеку громадян і суспільства. А з іншого – реальне представлення нових теоретичних підходів щодо формування нового поліцейського, нових методів роботи, формування нових.

На особливу увагу, заслуговують теми, такі як: „Захист прав уразливих верств населення у правоохоронній діяльності”, „Діяльність правоохоронних органів щодо захисту прав осіб – національних, етнічних та релігійних меншин”, „Діяльність правоохоронних щодо захисту людини від дискримінації” є принципово новими, на які досі окремо не акцентувалася увага.

В межах невеликої рецензії неможливо охарактеризувати всі сторони презентованої роботи. В цілому, другий том „Права людини у контексті поліцейської діяльності” десяти томної „Міжнародної поліцейської енциклопедії” дає дослідникам поліцейської деонтології найцінніший матеріал, який вдало поєднує в собі якості енциклопедії, монографії, навчального посібника і довідкового матеріалу, що вміщує високий інформаційний потенціал для дослідження проблеми захисту прав людини. Матеріал видання допомагає більш глибоко зрозуміти філософію поліцейської деонтології, сприяє розширенню досліджень проблематики забезпечення прав і свобод людини в конкретних правових науках, де ці питання не ставились, або вивчались вкрай фрагментарне та епізодично.